

פרק ו'

וכשנחקור על שלש אלה הידיעות, שהם: **החוש** בצירוף השכל, **והקבלה** במדרגה הי"ז, **והחותך**, מי מהם שנוכל להרהר בו ולספק אחריו ובכן מי לא, נאמר, אחר שכבר בא הבאור המספיק **שהחותך**, **והקבלה** שבמדרגה הי"ז סתירתם נמנע וכל דבריהם נאמנו מאד וכבר מצאה ידינו לבאר (פרק ב' מאמר זה) **שהחוש** בפני עצמו יכול לטעות, וחכמת אדם בפני עצמו אף היא יכולה לטעות, אם כן באפשרי הוא שיזדמן פעם שיטעו שניהם גם יחד (החוש והשכל), ואם כן **החוש** שבצירוף השכל הוא הפחות שבשלש אלה.

אמנם כשנחקור על **החותך** **והקבלה** אשר במדרגה הי"ז, ואחר שגם שניהם אין אחריהם ספק מי מהם הנכבד והנעלה עד שיאות לו לקר'א אותו בשם **מאמת השלם**, נאמר מן הידוע שגדר **מאמת השלם** הוא שיהיה בו שני תנאים:

(א) שְׁמָה שִׁיתִּנְדַּע עַל־יְדוֹ יִהְיֶה מֵה שִׁתִּירָתוֹ נִמְנַע,

(ב) שֶׁבִּטְבְּעוֹ יִסְפִּיק לְהַשִּׁיב [יספק תשובה] לְכָל שְׁאֵלָה, וְלִהְיוֹת כָּל דַּעַת הַנוֹפֵל תַּחַת הָאִפְשָׁרִי.

כי אם אין סתירתו נמנע לא יאות לו שם **מאמת** [מוכיח אמת], ואם אין יָדוֹ מְשַׁגֵּת לְהַשִּׁיב עַל כָּל שְׁאֵלָה לא יאות לו שם **השלם**.

והנה מצאנו **שהחותך** סתירתו נמנע. אָפֶס, אם תהיה השאלה בחשבון או במדידה הנופלים תחת יד המהנדס. שוב ישוב וְיִתְנַדַּע מִמֶּנּוּ הַמְּבֻקֵּשׁ בְּאֵמֶת שֶׁאֵין אַחֲרָיו סִפֵּק. אֵךְ, אם תהיה מִמֶּנּוּ הַשְּׁאֵלָה בְּצוּרוֹת הַטִּבְעִיִּים, וּמִכָּל־שֶׁכֶּן בְּצוּרוֹת הַנִּפְרָדִים [העצמים הרוחניים], אין בְּחִקּוֹ לְהַשִּׁיב וְאֵין יָדוֹ מְשַׁגֵּת עַל אֵלֶּה. כִּי כִּבְר מוֹדַעַת זֹאת שֶׁאֵין מוֹפֵת חוֹתֵךְ שִׁיךְ אֵלָּא בְּמִסְפָּר וּבְמִדְיָה הַנֶּעֱשֶׂה עַל־יְדֵי נְקוּדוֹת וְקוֹיִם וְאוֹתוֹת עַל הַנִּיר,¹ כְּמוֹבָא לְמַעַלָּה (פרק ב' מאמר זה), וְלִכֵּן לֹא יֹאֵת לוֹ שֵׁם הַשְּׁלֵם.

אָמְנָה הַקְּבֵלָה בְּמִדְרָגָה הַי"ז, עִם מֵה שֶׁאֵין אַחֲרָיו סִפֵּק, יִסְפִּיק גַּם כֵּן לְהַשִּׁיב עַל כָּל שְׁאֵלָה, יִהְיֶה בְּמֵה שִׁיְהִיָּה, וְלֹא יִפְּלֵא [נסתר] מִמֶּנּוּ דְּבַר. אִפִּילוֹ אִם יִשְׁאֵל אִישׁ מֵה לְמַעַלָּה בְּמִצִּיאוֹת, הַצּוּרוֹת הַנִּפְרָדִים אֲשֶׁר בְּשִׁמְיָם מְמַלֵּעַ, כְּמוֹבָא לְמַעַלָּה (פרק א' מאמר זה) כִּקְ בְּעִינֵיךְ תִּבְיֵט שֵׁם עַל מְקוֹמוֹ וְתִבִּין, אַחֵר שֶׁהַמְּשִׁיב הוּא נִבְיָא אִמֶּת, אוֹ מִי שֶׁבִּידוֹ דְּבַר הַנִּבְיָא אִמֶּת, בַּעֲלִיפָה אוֹ בְּכַתֵּב, הִיא תוֹרַת ה' שֶׁבְּכַתֵּב אֲשֶׁר פִּי ה' דִּבֶּר, וְהַמְּכַתֵּב – מְכַתֵּב אֱלֹקִים הוּא, הַיִּפְּלֵא מֵה דִּבְרִי? יִהְיֶה הַדְּבַר גִּשְׁמִי אוֹ רוּחָנִי, לֹא תִמָּלֵא אֵזֶן מְשַׁמֵּעַ בְּכָל מֵה שִׁיּוּכָל עָלָיו. הַבְּסוּד אֱלֹהִים תִּשְׁמָע וְתִגְרַע אֱלֵיךְ חֻקָּמָה, וְעַל־יְדוֹ אֵין דְּבַר נֶעֱלַם מִמֶּךָ, כֹּאשֶׁר אִמְרוּ חֲז"ל: לִיכָּא מִיָּדִי דְּלֹא רְמִיזָא בְּאוֹרֵיכֶּךָ.² וְכִבְר הִיָּה מַעֲשֶׂה בְּרַמְב"ן ז"ל שֶׁשָּׁאֵל אוֹתוֹ מוֹמֵר אֶחָד, אֲשֶׁר לְפָנָיִם בְּיִשְׁרָאֵל הִיָּה שְׁמוֹ אֲבִנָּר: רַבִּי, בְּאִיזָה מְקוֹם בְּתוֹרַת מֹשֶׁה מְרוֹמֵז אֲנִי, וּמֵה יִהְיֶה בְּסוֹפִי? וְהַשִּׁיב תוֹךְ כַּדִּי דְּבוֹר, אֵתָה מְרוֹמֵז בְּפִסּוּק: אֶמְרָתִי אֶפְאִיָּהֶם,³ אֲשֶׁבִּיתָהּ מֵאֲנוֹשׁ זָכָרָם (דְּבָרִים ל"ב, כ"ו). רְצוֹנוֹ לומר, אוֹת שְׁלִישִׁי שֶׁבְּתִיבַת אֶפְאִיָּהֶם הוּא א', וּשְׁבִתִּיבַת אֲשֶׁבִּיתָהּ הוּא ב', וּשְׁבִתִּיבַת מֵאֲנוֹשׁ הוּא ג', וּשְׁבִתִּיבַת זָכָרָם הוּא ד', הִרִי שֶׁמֶךְ אֲבִנָּר בְּסֹדֵר פִּסּוּק זֶה בְּכָל אוֹת שְׁלִישִׁי מִן אַרְבַּע תִּיבּוֹת אֵלּוּ. וְאַתָּה רֹאֶה גַם דְּעָה⁴ מֵה יִהְיֶה בְּסוֹפֶךְ. וְעַל־כֵּן הוּא [הַקְּבֵלָה] מְאֵמֶת הַשְּׁלֵם, לוֹ נֹאֵה וְלוֹ יֹאֵה שֵׁם הַנִּכְבָּד הַזֶּה, לֹא לְחוֹתֵךְ.

¹ שהם נתונים המבוססים על הדמיון.

² אין דבר שלא נרמז בתורה.

³ פועל יחיד בתורה. ופירש רש"י: אפאה אותם, ויש לפרש אשיתם פאה, להשליכם מעלי הפקר.

⁴ על-פי ספר משלי, פרק כ"ד פסוק י"ד: כִּן דְּעָה חֻקָּמָה לְנִפְשֶׁךָ.